

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
Dział I – Świat zwierząt				
1. Parzydełkowce	- określa środowisko życia parzydełkowców - rozpoznaje na ilustracjach organizmy zaliczane do parzydełkowców	charakteryzuje wybrane czynności życiowe parzydełkowców	opisuje cechy łączące i różniące parzydełkowce	- podaje przykłady zwierząt o symetrii promienistej i uzasadnia swój wybór - wyjaśnia, dlaczego parzydełkowce to zwierzęta o promienistej symetrii ciała
2. Płazińce i nicienie	- określa środowisko życia płazińców i nicieni - rozpoznaje na ilustracjach organizmy zaliczane do płazińców i nicieni	- wskazuje cechy umożliwiające tasiemcowi i glistce ludzkiej pasożytnictwo - podaje sposoby unikania zakażeń glistą ludzką i tasiemcem	opisuje wybrane czynności życiowe płazińców i nicieni	podaje przykłady zwierząt o symetrii dwubocznej, uzasadnia swój wybór
3. Pierścienice	rozpoznaje na ilustracjach organizmy zaliczane do pierścienic oraz wskazuje środowisko ich życia	- podaje przystosowania dżdżownicy do życia w glebie - podaje cechy pierścienic	wykazuje zależność między budową a środowiskiem życia dżdżownicy	uzasadnia pożyteczną rolę dżdżownic w przyrodzie

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
4. Mięczaki	rozpoznaje na ilustracjach organizmy zaliczane do mięczaków oraz wskazuje środowisko ich życia	podaje cechy mięczaków	wykazuje zależność między budową a środowiskiem życia mięczaków	opisuje cechy charakterystyczne mięczaków
5. Skorupiaki i pajęczaki	- rozpoznaje na ilustracjach organizmy zaliczane do skorupiaków i pajęczaków - podaje podstawową charakterystykę skorupiaków i pajęczaków	opisuje budowę zewnętrzną skorupiaków i pajęczaków, na wybranym przykładzie	wskazuje przystosowania w budowie skorupiaków i pajęczaków do trybu życia	charakteryzuje wybrane czynności życiowe skorupiaków i pajęczaków
6. Owady	- rozpoznaje na ilustracjach organizmy zaliczane do owadów - podaje podstawową charakterystykę owadów	opisuje, na wybranym przykładzie, budowę zewnętrzną owadów	- wskazuje przystosowania w budowie owadów do trybu życia - wskazuje różnice w rozwoju owadów	charakteryzuje wybrane czynności życiowe owadów
7. Ryby	- wskazuje cechy ryby przystosowujące ją do życia w wodzie - rozpoznaje pospolite gatunki ryb wód słodkich i słonych	podaje przykłady ryb opiekujących się potomstwem, ryb wędrujących na tarliska	opisuje budowę ryby i jej związek z trybem życia	charakteryzuje wybrane czynności życiowe ryby
8. Płazy	- rozpoznaje na rysunkach i zdjęciach pospolite płazy - wymienia chronione gatunki	wskazuje przystosowania żaby do życia w wodzie i na lądzie	wykazuje zależność płazów od środowiska wodnego na przykładzie rozmnażania się	uzasadnia, dlaczego żaba jest zwierzęciem wodno-lądowym

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
	płazów	omawia cykl rozwojowy żaby		
9. Gady	- rozpoznaje na rysunkach i zdjęciach pospolite gady - wymienia chronione gatunki gadów	opisuje przystosowania gadów do życia na lądzie	charakteryzuje czynności życiowe gadów	wykazuje różnice w sposobie rozmnażania się oraz rozwoju płazów i gadów
10. Ptaki	- wskazuje przystosowania ptaków w budowie zewnętrznej do trybu życia - rozpoznaje na ilustracjach, za pomocą kluczy, pospolite gatunki ptaków	podaje różnice między gniazdownikiem a zagniazdownikiem	opisuje wybrane czynności życiowe ptaków	wykazuje, na wybranych przez siebie przykładach, różnorodność i jedność ptaków w obrębie gromady
11. Ssaki	- wskazuje przystosowania ssaka w budowie zewnętrznej do trybu życia - wyjaśnia, co to jest stałocieplność	wskazuje miejsca występowania na kuli ziemskiej ssaków	opisuje wybrane czynności życiowe ssaków	wykazuje, na wybranych przez siebie przykładach, różnorodność i jedność ssaków w obrębie gromady
Dział II – FUNKCJONOWANIE ORGANIZMU CZŁOWIEKA				
12. Organizm człowieka jako układ układów	określa rolę poszczególnych układów budujących organizm człowieka	wskazuje na hierarchiczną strukturę organizmu – komórka, tkanka, narząd,	wskazuje na modelu lub planszy układy człowieka	wymienia narządy budujące poszczególne układy organizmu człowieka

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
			układ narządów	
13. Tkanka nabłonkowa i łączna	• podaje podstawowe zadania poszczególnych tkanek	• rozpoznaje na rysunkach i nazywa tkanki budujące organizm człowieka	• rozpoznaje na preparatach mikroskopowych rodzaje tkanek budujących organizm człowieka	• uzasadnia związek budowy tkanki z pełnioną funkcją
14. Tkanka mięśniowa i nerwowa	• podaje podstawowe zadania poszczególnych tkanek	• rozpoznaje na rysunkach i nazywa tkanki budujące organizm człowieka	• rozpoznaje na preparatach mikroskopowych rodzaje tkanek budujących organizm człowieka	• uzasadnia związek budowy tkanki z pełnioną funkcją
15. Skóra	• podaje podstawowe funkcje skóry • wskazuje na planszy budowę skóry człowieka	• określa rolę gruczołów znajdujących się w skórze	• opisuje budowę poszczególnych warstw skóry	• uzasadnia związek budowy skóry z pełnioną funkcją

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
16. Kości i stawy	- rozpoznaje na planszy i nazywa tkanki budujące układ kostny człowieka - przedstawia budowę fizyczną kości na podstawie własnego rysunku - wskazuje na modelu szkieletu człowieka rodzaje połączeń kości	- przedstawia funkcje kości - omawia budowę i funkcjonowanie stawu	- podaje charakterystyczne cechy tkanek budujących układ kostny człowieka - planuje doświadczenie wykrywające składniki chemiczne kości	- wyjaśnia związek budowy fizycznej i chemicznej kości z pełnioną funkcją - charakteryzuje poszczególne rodzaje połączeń kości i wskazuje je na modelu szkieletu człowieka
17. Szkielet	- wymienia funkcje szkieletu - wskazuje mózgowczaszkę i trzewioczaszkę na planszy lub na modelu - określa rolę czaszki, kręgosłupa i klatki piersiowej	- nazywa elementy składowe szkieletu człowieka - podaje przykłady kości parzystych i nieparzystych tworzących szkielet człowieka	wskazuje na planszy i nazywa elementy szkieletu osiowego człowieka, obręczy i kończyn	- charakteryzuje budowę czaszki, kręgosłupa i klatki piersiowej jako przystosowanie do pełnionej funkcji - porównuje budowę kończyny górnej z dolną
18. Mięśnie	określa rolę układu mięśniowego w organizmie	wymienia rodzaje tkanki mięśniowej występujące w organizmie człowieka	- wskazuje główne mięśnie organizmu człowieka - wyjaśnia, na czym polega przeciwstawne działanie mięśni	uzasadnia, że budowa mięśni jest przystosowaniem do pełnionej funkcji

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
19. Układ pokarmowy	- wymienia nazwy związków pobieranych przez człowieka ze środowiska zewnętrznego - określa rolę układu pokarmowego	omawia składniki pokarmowe i nazywa produkty powstające w wyniku ich trawienia	- określa rolę poszczególnych gruczołów trawiennych - opisuje różne funkcje wątroby	uzasadnia, że wątroba jest głównym laboratorium chemicznym organizmu
20. Trawienie pokarmów	- wymienia nazwy odcinków przewodu pokarmowego i wskazuje je na planszy - wyjaśnia, dlaczego po kuracji antybiotykowej należy odnowić florę bakteryjną w przewodzie pokarmowym	- wymienia odcinki przewodu pokarmowego i podaje ich funkcje w trawieniu pokarmów - nazywa rodzaje zębów człowieka	opisuje przystosowanie budowy jelita cienkiego do wchłaniania pokarmu	wykazuje związek budowy poszczególnych odcinków przewodu pokarmowego z pełnioną funkcją
21. Układ oddechowy	- określa funkcje układu oddechowego - wskazuje na planszy poszczególne części układu oddechowego	podaje rolę poszczególnych odcinków układu oddechowego	- planuje doświadczenie wykazujące, że skład powietrza wdychanego i wydychanego jest różny - opisuje funkcje krtani	- wykazuje związek budowy narządów układu oddechowego z pełnionymi funkcjami - wyjaśnia mechanizm wdechu i wydechu
22. Układ wydalniczy	- wskazuje drogi, którymi są wydalane z organizmu szkodliwe produkty przemiany materii - określa rolę układu wydalniczego człowieka	podaje rolę poszczególnych odcinków układu wydalniczego	wykazuje znaczenie dializy w ratowaniu życia	- wykazuje związek budowy narządów układu wydalniczego człowieka z pełnioną funkcją - opisuje proces filtracji krwi

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
Dział III – INTEGRACJA DZIAŁANIA ORGANIZMU				
23. Krew i limfa	- określa podstawowe zadania krwi - wymienia składniki krwi	- podaje funkcje poszczególnych składników krwi - podaje skład limfy - uzasadnia, dlaczego czad jest nazywany „cichym zabójcą”	określa rolę limfy w organizmie człowieka	- rozpoznaje na preparatach mikroskopowych składniki morfologiczne krwi - opisuje proces krzepnięcia krwi
24. Krew i równowaga wewnętrzna organizmu	analizuje wynik badania morfologicznego krwi zgodnie z podaną normą	podaje liczbę poszczególnych krwinek charakterystyczną dla zdrowego człowieka	- wyjaśnia, od czego zależą grupy krwi - określa znaczenie czynnika Rh i grup krwi podczas transfuzji	uzasadnia, dlaczego krążenie krwi i limfy utrzymuje równowagę wewnętrzną organizmu
25. Serce	- wskazuje na planszy serce i określa jego położenie - przedstawia sposoby pomiaru tętna i ciśnienia krwi	- podaje właściwości tkanki mięśniowej budującej serce - opisuje budowę serca	charakteryzuje etapy pracy serca	interpretuje wyniki pomiaru tętna i ciśnienia krwi
26. Układ krążenia	- wyjaśnia pojęcie układ krążenia - opisuje podstawowe funkcje układu krwionośnego i limfatycznego	- wskazuje na planszy tętnice i żyły oraz określa kierunek przepływu w nich krwi - przedstawia na planszy	- porównuje funkcje układu krwionośnego i limfatycznego - opisuje budowę i funkcje naczyń krwionośnych	- wykazuje różnice w budowie układu krwionośnego i limfatycznego - wyjaśnia znaczenie układu wrotnego wątroby

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
	- wymienia rodzaje naczyń krwionośnych - porównuje budowę żyły i tętnicy	krążenie krwi w obiegu płucnym i obwodowym (ustrojowym) opisuje funkcje obiegu płucnego i obwodowego	podaje zasady krążenia krwi w obiegu płucnym i obwodowym (ustrojowym)	
27. Układ odpornościowy	- podaje podstawowe zadania układu odpornościowego - wymienia rodzaje leukocytów - wyjaśnia, co to jest antygen i przeciwciało	- przedstawia elementy składowe układu odpornościowego - wymienia etapy reakcji obronnej organizmu	opisuje funkcje elementów układu odpornościowego (narządy: śledziona, grasica, węzły chłonne; komórki: makrofagi, limfocyty T, limfocyty B; cząsteczki: przeciwciała)	- charakteryzuje typowy przebieg reakcji odpornościowej - charakteryzuje sposoby walki układu odpornościowego z wirusami, bakteriami i pasożytami wielokomórkowymi
28. Rodzaje odporności	wyjaśnia różnice między szczepionką a surowicą	podaje sposoby uzyskania odporności czynnej i biernej w sposób naturalny i sztuczny	wyjaśnia różnicę między odpornością swoistą a nieswoistą oraz czynną i bierną	podaje przykłady szczepień obowiązkowych i zalecanych
29. Wykorzystanie wiedzy o odporności	wyjaśnia, na czym polegają alergie i odczulanie organizmu	opisuje konflikt Rh	określa zakres badań immunologii	podaje przykłady wykorzystania wiedzy immunologicznej w praktyce

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
30. Hormony	• wyjaśnia, czym jest hormon • wskazuje na planszy położenie gruczołów wydzielania wewnętrznego	• opisuje znaczenie wybranego gruczołu dokrewnego	• prezentuje funkcje wskazanych gruczołów dokrewnych • wskazuje skutki niedoboru i nadmiaru niektórych hormonów	• wyjaśnia skutki niedoczynności i nadczynności wybranych gruczołów dokrewnych
31. Budowa i funkcje układu nerwowego	• opisuje ogólną budowę układu nerwowego, dzieląc go na ośrodkowy i obwodowy	• wyjaśnia rolę somatycznego układu nerwowego • wskazuje przystosowanie budowy komórki nerwowej do pełnionej funkcji	• wyjaśnia, dlaczego impuls nerwowy przebiega w neuronach tylko w jedną stronę	• wykazuje znaczenie obwodowego układu nerwowego dla komunikowania się organizmu ze środowiskiem zewnętrznym
32. Autonomiczny układ nerwowy	• wyjaśnia pojęcie autonomiczny układ nerwowy • podaje przykłady antagonistycznego działania układu współczulnego i przywspółczulnego	• określa rolę układu autonomicznego w organizmie	• porównuje rolę współczulnego i przywspółczulnego układu nerwowego • wykazuje różnice w działaniu układu współczulnego i przywspółczulnego • podaje korzyści, jakie uzyskuje organizm dzięki autonomii układu wegetatywnego	• wykazuje różnice w działaniu układu współczulnego i przywspółczulnego • podaje korzyści, jakie uzyskuje organizm dzięki autonomii układu wegetatywnego

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
	33. Mózg i rdzeń kręgowy	- określa położenie mózgowia i rdzenia kręgowego w organizmie człowieka - podaje przykłady odruchów bezwarunkowych i warunkowych oraz ich znaczenie dla organizmu	- wskazuje na schemacie lub modelu części mózgowia - opisuje funkcje ośrodkowego układu nerwowego - przedstawia rolę odruchów warunkowych w uczeniu się	- wymienia elementy chroniące mózg i rdzeń kręgowy - opisuje mechanizm działania odruchu na podstawie schematu prostego łuku odruchowego
34. Wzrok	- określa funkcje oka jako narządu zmysłu - wyjaśnia termin akomodacja oka	- wskazuje na modelu lub planszy części oka - podaje podstawowe funkcje wskazanych elementów oka	- opisuje budowę oka, korzystając z planszy lub modelu - podaje najczęstsze przyczyny powstawania wad wzroku (krótkowzroczność, dalekowzroczność, astygmatyzm)	- wyjaśnia powstawanie obrazu na siatkówce - przedstawia najczęściej występujące wady wzroku i możliwości ich korygowania za pomocą soczewek
35. Słuch, węch i smak	- wymienia narządy zmysłów - wskazuje lokalizację narządów zmysłów - przedstawia rolę zmysłu równowagi, zmysłu smaku i zmysłu węchu	- uzasadnia znaczenie ostrzegawczej roli zmysłów - wskazuje na modelu lub planszy części składowe ucha	- wskazuje lokalizację odpowiednich narządów i receptorów poznanych zmysłów - określa rolę ucha wewnętrznego jako narządu równowagi - wyjaśnia rolę narządów zmysłu w odbieraniu bodźców z otoczenia	opisuje przebieg fali akustycznej w uchu i powstawanie wrażeń słuchowych

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
36. Rozmnażanie się	określa rolę układu rozrodczego kobiety i mężczyzny	wskazuje na planszy rozmieszczenie narządów rozrodczych kobiety i mężczyzny	określa rolę poszczególnych elementów układów rozrodczych	prezentuje z wykorzystaniem schematu cykl miesięczkowy kobiety
37. Rozwój zarodka i płodu	wskazuje miejsca powstawania gamet męskich i żeńskich	- opisuje drogę, jaką przebywają plemniki do komórki jajowej - przedstawia za pomocą rysunku budowę gamet męskich i żeńskich	wyjaśnia proces zapłodnienia i powstawania zygoty w drogach rodnych kobiety	podaje charakterystyczne etapy rozwoju zarodka i płodu
38. Etapy życia człowieka	wymienia etapy rozwojowe człowieka po urodzeniu	wykazuje potrzeby człowieka na każdym etapie rozwoju	podaje charakterystykę etapów rozwojowych człowieka	wyjaśnia, na czym polega osiągnięcie przez człowieka pełnej dojrzałości (biologicznej, psychicznej i społecznej)
Dział IV – ZASADY DBAŁOŚCI O WŁASNY ORGANIZM				
39. Zdrowie i choroby	- wyjaśnia, czym jest zdrowie, czym jest choroba - wymienia najważniejsze rodzaje chorób występujących w Polsce	- podaje główne przyczyny zgonów w Polsce - wyjaśnia, na czym polega zdrowie fizyczne, psychiczne i społeczne	podaje ogólną charakterystykę chorób zakaźnych, pasożytniczych, układu krążenia, psychicznych, genetycznych	interpretuje zdrowie jako zachowanie homeostazy, a chorobę jako jej zaburzenie

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
40. Choroby nowotworowe	- wymienia czynniki sprzyjające rozwojowi chorób nowotworowych - proponuje działania mające na celu minimalizację prawdopodobieństwa wystąpienia choroby nowotworowej	podaje przykłady badań profilaktycznych pozwalających na wczesne wykrycie nowotworu	określa przyczyny powstawania chorób nowotworowych	określa sposoby leczenia chorób nowotworowych
41. Choroby zakaźne – przyczyny	- wskazuje drogi wnikania czynników chorobotwórczych do organizmu - podaje sposoby zapobiegania chorobom zakaźnym	wskazuje podstawowe zasady obowiązujące podczas kontaktu z osobą chorą na chorobę zakaźną	charakteryzuje choroby zakaźne pod kątem czynników wywołujących chorobę	wyjaśnia, w czym przejawia się chorobotwórczość wirusów i bakterii
42. Wybrane choroby zakaźne człowieka	wskazuje metody zapobiegania zakażeniom HBV, HCV i HIV	rozdziela żółtaczkę pokarmową i wszczepienną	prezentuje sposób działania HIV	uzasadnia, dlaczego AIDS można nazwać „dumą XXI wieku”
43. Choroby pasożytnicze	wymienia choroby pasożytnicze i wskazuje możliwości zapobiegania im	podaje podstawowe zasady pozwalające uniknąć chorób pasożytniczych	określa, na czym polega chorobotwórczość pasożytów	wykazuje, że choroby inwazyjne mają ogólnoświatowe znaczenie

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
44. Badania okresowe i lekarstwa	- wymienia rodzaje badań najczęściej zalecanych przez lekarza pierwszego kontaktu - wyjaśnia, dlaczego nie należy bez wyraźnej potrzeby przyjmować leków ogólnodostępnych - wyjaśnia, dlaczego antybiotyki i inne leki należy stosować zgodnie z zaleceniem lekarza - analizuje informacje dołączone do leków	wyjaśnia, dlaczego systematyczna kontrola lekarska pozwala na wczesne wykrycie stanów chorobowych	wyjaśnia, dlaczego dawka, godzina przyjmowania leku i długość kuracji antybiotykowej muszą być zgodna z zaleceniem lekarza	uzasadnia konieczność okresowego wykonywania podstawowych badań kontrolnych (badania stomatologiczne, podstawowe badania krwi, moczu, pomiar pulsu oraz ciśnienia krwi)
45. Składniki pokarmów	- określa znaczenie odżywiania się - wymienia podstawowe grupy składników odżywczych zawartych w pokarmach - wskazuje pokarmy będące źródłem poszczególnych składników odżywczych	- korzysta z tabel i wykresów jako źródła informacji - podaje funkcje poszczególnych składników odżywczych	opisuje znaczenie poszczególnych składników odżywczych dla organizmu	opisuje rolę wody w organizmie człowieka
46. Efekty niedoboru składników odżywczych w pokarmach	- wymienia skutki niewłaściwego odżywiania się - uzasadnia konieczność systematycznego spożywania owoców i warzyw	- wyjaśnia rolę witamin w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu - wyjaśnia, dlaczego brak składników mineralnych jest bardzo niebezpieczny dla organizmu	- prezentuje znaczenie dla organizmu wybranych witamin (A, C, B6, B12, kwasu foliowego, D) - wyjaśnia rolę i skutki niedoboru składników mineralnych (Mg, Fe, Ca)	wyjaśnia pojęcia aminokwasy egzogenne i aminokwasy endogenne, podaje ich rolę w organizmie

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
		wymienia produkty pokarmowe bogate w poszczególne witaminy i składniki mineralne		
47. Racjonalne odżywianie się	- wskazuje pokarmy niekorzystnie wpływające na organizm - opisuje warunki, jakie powinny być spełnione podczas przygotowywania i spożywania posiłków - opisuje korzyści z prawidłowego odżywiania się - analizuje konsekwencje zdrowotne niewłaściwego odżywiania się	- podaje przykłady jadłospisu dla osób w różnym wieku, wykonujących różne zawody - oblicza indeks masy ciała	- podaje, korzystając z tabel, wartości odżywcze różnych artykułów spożywczych - wyjaśnia, dlaczego należy stosować dietę zbilansowaną i dostosowaną do potrzeb organizmu (wiek, stan zdrowia, tryb życia i aktywność fizyczna oraz pora roku)	- uzasadnia, od czego zależy ilość spożywanych produktów żywnościowych - wyjaśnia, jakie informacje podane na opakowaniach produktów spożywczych są oznaczone skrótem GDA
48. Zdrowy styl życia	- wymienia substancje wydalane i wydzielane przez skórę - podaje podstawowe zasady pielęgnacji skóry, włosów, zębów i paznokci	- wskazuje znaczenie czystości odzieży, obuwia, bielizny i otoczenia dla utrzymania zdrowia - wymienia czynniki składające się na styl życia - uzasadnia twierdzenie, że zdrowie w dużej mierze zależy od nas samych	- podaje przykłady ubioru dostosowanego do pory roku, rodzaju wykonywanej pracy - opisuje znaczenie ruchu na świeżym powietrzu, odpowiedniego odżywiania się, właściwego spędzania wolnego czasu, unikania używek dla zachowania zdrowia	uzasadnia twierdzenie, że przestrzeganie higieny osobistej świadczy o kulturze człowieka

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
49. Higiena narządów zmysłów	• podaje nazwy narządów zmysłów i określa rodzaj odbieranych przez nie bodźców • przedstawia podstawowe zasady dbałości o wzrok i słuch	• wyjaśnia, dlaczego długotrwałe przebywanie w hałasie uszkadza słuch • podaje znaczenie smaku i powonienia, jako zmysłów o znaczeniu ostrzegawczym	• nazywa narządy zmysłów i wskazuje lokalizację ich receptorów • określa czynniki niekorzystnie wpływające na wzrok i słuch	• wyjaśnia, dlaczego sprawne funkcjonowanie smaku i powonienia zależy od kondycji błony śluzowej • wyjaśnia znaczenie szybkiej adaptacji receptorów węchowych
50. Stres	• wymienia czynniki wywołujące stres • podaje przykłady pozytywnego i negatywnego działania stresu na organizm	• uzasadnia, dlaczego ilość snu podnosi odporność organizmu na stres • podaje sposoby radzenia sobie ze stresem	• wyjaśnia, co to jest stresor • porównuje objawy eustresu i dystresu	• opisuje drogi, nerwową i hormonalną, którymi przebiega informacja o zagrożeniu organizmu do narządów i tkanek
51. Alkohol i nikotyna	• wyjaśnia pojęcie uzależnienie • wskazuje sposoby odmawiania picia alkoholu i palenia tytoniu	• wskazuje drogi prowadzące do nałogu	• charakteryzuje skutki działania alkoholu i nikotyny na organizm człowieka	• uzasadnia konieczność zachowania postawy antyalkoholowej i antynikotynowej
52. Narkotyki	• wskazuje zagrożenia dla zdrowia i życia wynikające z zażywania narkotyków • wskazuje możliwości zachowań asertywnych wobec presji otoczenia	• proponuje sposoby rozładowania przygnębienia i apatii bez sięgania po narkotyki	• wymienia substancje szkodliwe zawarte w narkotykach	• ukazuje istotę i sposoby powstawania uzależnienia

